

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 6/98

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach v pléne zloženom z predsedu JUDr. Milana Čiča a sudcov JUDr. Júliusa Černáka, JUDr. Anny Danielčákovej, JUDr. Ľubomíra Dobríka, JUDr. Jána Drgonca, JUDr. Jána Klučku, JUDr. Viery Mrázovej, JUDr. Štefana Ogurčáka, JUDr. Richarda Rapanta a JUDr. Tibora Šafárika, na verejnom zasadnutí 19. júna 1998 prerokoval návrh Okresného súdu Rimavská Sobota, zastúpeného [REDACTED], predsedom senátu, proti Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky, zastúpeného [REDACTED] a za účasti vedľajších účastníkov, Stredoslovenských energetických závodov, š. p. Žilina, zastúpeného [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Ing. Deziderom Jančíkom, komerčným právnikom, Mlynská 2, Košice, o vyslovenie nesúladu ustanovení § 10, § 11 a § 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. o dodávke elektriny obyvateľstvu s čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a s čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a 24. júna 1998 takto

r o z h o d o l :

Návrhu Okresného súdu Rimavská Sobota na vyslovenie nesúladu ustanovení § 10, § 11 a § 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. o dodávke elektriny obyvateľstvu s čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a s čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 31. októbra 1997 doručený návrh Okresného súdu v Rimavskej Sobote (ďalej len „navrhovateľ“), v ktorom uviedol, že pred týmto súdom sa vedie občiansko-právne konanie o návrhu navrhovateľa Stredoslovenské energetické závody š. p. Žilina proti odporcovi [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zast. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], o náhrade škody za neoprávnený odber elektrickej energie odporcom.

V rámci konania odporca vzniesol námietku nesúlady ustanovení § 10, § 11, § 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. o dodávke elektriny obyvateľstvu s čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a s čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Navrhovateľ ďalej uviedol, že vzhľadom na túto námietku a na základe uznesenia Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 10 Co 609/97 zo dňa 7. mája 1997, ktorým bola okresnému súdu uložená povinnosť podať návrh na ústavný súd o nesúlade právnych predpisov, súd podáva tento návrh na ústavný súd o nesúlade právnych predpisov s týmto odôvodnením:

„Odporca, t. j. [REDACTED], poukazuje na článok 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, v zmysle ktorého povinnosti možno ukladať iba na základe zákona a v jeho medziach a len pri zachovaní základných práv a slobôd.

Pretože podľa §-ov 10, 11, 12 vyhlášky č. 140/78 Zb., možno uložiť povinnosti na základe vyhlášky a v jej medziach, nie na základe zákona a jeho medziach, ust. §-ov 10, 11, 12 vyhláška 140/78 Zb., stratili dňom 31. 12. 1991 účinnosť.

Podľa článku 152 Ústavy SR ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecné záväzné právne predpisy zostávajú v SR v platnosti, ak neodporujú ústave.“.

Navrhovateľ uznesením č. k. 9 C 169/96-63 z 24. októbra 1997 v právnej veci Stredoslovenských energetických závodov, š. p. Žilina, proti odporcovi [REDACTED],

██████████ o zaplataenie 20 000,- Sk s príslušenstvom konanie podľa § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku prerušil. Návrhom z 24. októbra 1997 navrhol, aby ústavný súd začal konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 písm. b) ústavy vo veci nesúlady § 10, § 11, § 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. o dodávke elektriny obyvateľstvu s čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a s čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Nakoľko petit návrhu a jeho odôvodnenie nebol jednoznačný, pričom bolo potrebné preukázať niektoré tvrdenia v ňom uvedené, bol navrhovateľ 25. novembra 1997 ústavným súdom vyzvaný na odstránenie nedostatkov svojho podania. Navrhovateľ podaním zo 4. decembra 1997 ústavnému súdu oznámil, že „Svojím návrhom na ústavnom súde sme sa domáhali konania v zmysle čl. 132 Ústavy SR. Pokiaľ v návrhu bol uvedený aj čl. 152 ústavy, toto súd uviedol z dôvodu, že pri podávaní návrhu na ústavný súd sme vychádzali z tvrdení, ktoré uviedol odporca v konaní pred súdom ako jeden z dôvodov nesúlady ustanovení § 10, 11, 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. s Ústavou SR.

V danom smere teda upresňujeme náš návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov v zmysle §-u 37 zákona 38/93 Z. z. v znení zákona 293/95 Z. z.“.

Ústavný súd na neverejnom zasadnutí pléna 19. marca 1998 návrh Okresného súdu v Rimavskej Sobote na začatie konania o súlade § 10 až 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. s ústavou predbežne prerokoval a prijal ho na ďalšie konanie.

Na základe § 39 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa tento zákon (v ďalšom len „zákon č. 38/1993 Z. z.“), ústavný súd výzvou z 24. marca 1998 vyžiadal stanovisko Ministerstva hospodárstva SR, do pôsobnosti ktorého v súčasnosti patrí predmet úpravy namietaných ustanovení vyhlášky č. 140/1978 Zb., k návrhu okresného súdu, ktorý mu zároveň predložil. Ďalej ústavný súd vyzval podľa § 38 zákona č. 38/1993 Z. z. účastníkov konania pred okresným súdom, a to navrhovateľa Stredoslovenské energetické závody, š. p. Žilina a právneho zástupcu odporcu

██████████ ako vedľajších účastníkov konania pred ústavným súdom, aby sa vyjadrili k návrhu okresného súdu na začatie konania.

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (v ďalšom len „ministerstvo hospodárstva“), štátny tajomník ██████████, prípisom č. 436/1998-040 zo 16. apríla 1998 predložil stanovisko k návrhu okresného súdu na preskúmanie súladu § 10, 11, 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. o dodávke elektriny obyvateľstvu (ďalej len „vyhláška č. 140/1978 Zb.“) s ústavou a Listinou, ktoré je uvedené v jeho prílohe. Zároveň ním splnomocnil ██████████, pracovníka odboru legislatívy ministerstva, na zastupovanie ministerstva v konaní pred ústavným súdom.

Vo svojom stanovisku k meritu veci ministerstvo hospodárstva uviedlo:

„1. Obsahom každého právneho predpisu bez ohľadu na to, či ide o prvotné normatívne akty (ústava, ústavný zákon, zákon) alebo o odvodené normatívne akty (podzákonné predpisy, teda aj nariadenia vlády a vyhlášky ústredných orgánov štátnej správy), môžu byť len práva a povinnosti subjektov. Ústava SR aj Listina základných práv a slobôd jasne a jednoznačne rozlišujú, v ktorých prípadoch je možné práva a povinnosti ustanoviť výlučne len zákonom a v ktorých prípadoch je možné práva a povinnosti upraviť na základe zákona a v jeho medziach podzákonnými predpismi. Len zákonom je možné ukladať povinnosti, práva alebo obmedzenia výkonu práv, týkajúce sa základných ľudských práv a slobôd. Ako príklady uvádzame tieto ustanovenia Ústavy SR:

- čl. 17 ods. 3 a 5, ktoré ustanovujú, že obmedziť osobnú slobodu občana možno len z dôvodov a na čas ustanovený zákonom,

- čl. 21 ods. 2 a 3, ktoré ustanovujú, že zásahy do nedotknuteľnosti obydlia je možné len v prípadoch a spôsobom, ktorý ustanoví zákon,

- čl. 24 ods. 1 až 4, ktoré ustanovujú, že právo na slobodu myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery a výkon týchto práv je možné obmedziť len zákonom, podobne aj základné politické, hospodárske a sociálne práva a povinnosti je možné ukladať alebo obmedziť len zákonom, napr. právo na slobodné združovanie občanov a obmedzenie výkonu týchto práv a na druhej strane povinností štátnych orgánov na poskytovanie informácií o svojej činnosti, právo občana na slobodnú voľbu povolania a obmedzenie

tohoto práva len zákonom, právo občanov na prácu a tomu zodpovedajúca povinnosť štátu v primeranom rozsahu hmotne zabezpečiť tých občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu svoje právo na prácu vykonávať a ďalšie.

V tých prípadoch, kde ústava výslovne neustanovuje, že povinnosti a práva alebo obmedzenie výkonu práv možno upraviť len zákonom, podľa nášho názoru, platí ustanovenie čl. 13 ods. 1 Ústavy SR a čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ktoré ustanovujú, že: Povinnosti možno ukladať len na základe zákona v jeho medziach a pri zachovaní ľudských práv a slobôd. Teda rozumieme tomu tak, že v týchto prípadoch možno ukladať práva a povinnosti podzákonným predpisom, ale len na základe a v rozsahu splnomocnenia uvedeného v zákone, na vykonanie, ktorého sa podzákonný predpis vydal. Správnosť tohoto nášho tvrdenia potvrdzuje aj ustanovenie čl. 13 ods. 2 Ústavy SR, ktoré ustanovuje, že: Medze základných práv a slobôd (poznámka: či už ide o základné ľudské práva, politické práva, práva národnostných menšín, hospodárske, sociálne, kultúrne práva atď.) možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom.

2. Uloženie povinnosti odberateľov elektriny zaplatiť dodávateľovi elektriny určitú peňažnú čiastku ako náhradu škody za neoprávnený odber elektriny a oprávnenie pre odberateľa elektriny prerušiť alebo zastaviť dodávku elektriny nie je obmedzením základných ľudských práv alebo základných hospodárskych práv občana. Naviac táto povinnosť odberateľa elektriny a oprávnenie dodávateľa elektriny sú ustanovené v § 18 zákona č. 79/1957 Zb. takto:

Podmienky pre dodávku a odber elektriny

(1) Podmienky pre dodávku a odber elektriny v drobnom a vo veľkom ustanoví ministerstvo energetiky v dohode so zúčastnenými ústrednými úradmi a orgánmi.

(2) Podmienky môžu ustanoviť najmä

a) povinnosť odberateľa zložiť primeranú istotu na odber elektriny a prenajaté meracie zariadenia;

b) povinnosť zaplatiť určitú peňažitú čiastku ako náhradu škody, ktorej výšku nie je možné presne zistiť, alebo ako náhradu za spôsobené drobné škody na zariadeniach energetických podnikov;

c) prípady, v ktorých môže dodávateľ prerušiť alebo zastaviť dodávku elektriny.

Vyhláška č. 140/1978 Zb. v § 10, 11 a 12 neukladá odberateľovi elektriny žiadne nové povinnosti, len podrobnejšie vymedzuje povinnosti odberateľa, ktoré mu ukladá § 18 elektrizačného zákona. Konkrétne tieto ustanovenia vymedzujú pojem neoprávnený (odber v § 10), výšku náhrady škody, ktorú je odberateľ povinný zaplatiť dodávateľovi elektriny za každý zistený prípad neoprávneného odberu elektriny (§ 11) a prípady, v ktorých môže dodávateľ prerušiť, obmedziť alebo zastaviť dodávku elektriny (§ 12). Medzi tieto posledné uvedené prípady patrí aj neoprávnený odber z titulu úmyselného poškodenia meracieho zariadenia alebo pripojenia sa na verejný rozvod elektriny takým spôsobom, že odber nie je meraný meracím zariadením dodávateľa, čo v konkrétnom prípade sporu medzi Stredoslovenskými energetickými závodmi verzus [REDAKOVANÉ] Okresný súd v Rimavskej Sobote spoľahlivo zistil v rámci ním vykonaného dokazovania.

3. Vykonávací predpis k elektrizačnému zákonu - vyhláška č. 140/1978 Zb. je teda vydaný na základe splnomocňovacieho ustanovenia § 18 ale aj § 39 ods. 2 zákona č. 79/1957 Zb. presne v medziach a v rozsahu splnomocnenia uvedeného v týchto ustanoveniach elektrizačného zákona, teda neexistuje rozpor medzi zákonom a jeho vykonávacím predpisom. Nie je však ani rozpor medzi Ústavou SR a zákonom č. 79/1957 Zb., pretože základné práva a povinnosti dodávateľa i odberateľa elektriny sú uložené zákonom a nie vyhláškou, ako to tvrdí odporca v konkrétnom spore vedenom na Okresnom súde v Rimavskej Sobote (spor medzi Stredoslovenskými energetickými závodmi ako navrhovateľom a [REDAKOVANÉ] ako odporcom). Vykonávacia vyhláška k elektrizačnému zákonu len na základe zákonného splnomocnenia pre bývalé FMPE ustanovuje presne v medziach zákonného splnomocnenia podrobnejšie podmienky pre dodávku a odber elektriny. Vykonávací predpis vo svojich § 10, 11 a 12 neukladá žiadne iné povinnosti odberateľovi elektriny alebo iné oprávnenia dodávateľovi elektriny ako tie, ktoré sú uvedené v § 18 zák. č. 79/1957 Zb. Vyhláška neprekračuje teda rozsah zákonného

splnomocnenia a nie je v rozpore so zákonom, len podrobnejšie upravuje spôsob vykonania povinnosti odberateľa elektriny, ktoré mu ukladá zákon a z toho dôvodu nemôže byť ani v rozpore s Ústavou SR.

Ďalej sme názoru, že § 18 zák. č. 79/1957 Zb. nie je len blanketovou normou, nie je len splnomocňovaným ustanovením, ale nesporne je aj hmotnoprávnym ustanovením. Toto ustanovenie citovaného zákona má všetky špecifické znaky právnej normy a má aj predpísanú komplexnú štruktúru právnej normy, t. j. má všetky 3 základné časti, ktoré každá právna norma má mať:

a) hypotézu (podmienky realizácie normy - v konkrétnom prípade ide o splnenie podmienky neoprávneného odberu alebo odberu elektriny bez merania meracím zariadením dodávateľa);

b) dispozíciu (pravidlo správania - ktoré a contrario vyplýva z dikcie ustanovení § 18 ods. 2, t. j. že odberateľ elektriny sa má správať tak, aby nespôsobil alebo nezavinil neoprávnený odber elektriny, či už poškodením meracieho zariadenia dodávateľa alebo odberom elektriny bez merania meracím zariadením dodávateľa);

c) sankciu (následky nedodržania v dispozícii uvedeného pravidla správania. Konkrétne odberateľovi sa ukladá povinnosť zaplatiť náhradu škody dodávateľovi za neoprávnený odber).“.

4. Dôvodová správa k § 18 zákona č. 79/1957 Zb., ktorú FMPE zverejnilo ako svoj výklad tohoto zákona v osobitnej publikácii: "Nový zborník právnych predpisov čs. energetiky" v roku 1984, (ktorý si osvojilo aj Ministerstvo hospodárstva SR) potvrdzuje správnosť a pravdivosť našich tvrdení o súlade elektrizačného zákona a jeho vykonávacej vyhlášky s Ústavou SR. Dovoľujeme si preto citovať tento výklad § 18 zákona v plnom rozsahu.

"Doterajší stav úpravy podmienok pre dodávku a odber elektriny je uvedený v dôvodovej správe k § 16. Ustanovenia § 18 osnovo dávajú zákonný podklad umožňujúci vydávať v budúcnosti podmienky pre dodávku a odber elektriny ako v malom, tak i vo veľkom, vrátane základných podmienok dodávky, ktoré sú podkladom pre uzatváranie hospodárskych zmlúv.

Nutnosť vyžadovať zloženie primeranej istoty od odberateľov, pokiaľ títo nie sú zbavení tejto povinnosti podľa osobitných predpisov (hospodárske, rozpočtové a ostatné organizácie podľa predpisov o fakturovaní a platení), vyplýva z okolností, že elektrina sa dodáva počas celého odpočítavacieho obdobia na úver a že podľa skúsenosti pri inkase a vymáhaní faktúr za dodávku elektriny dochádza často k stratám na strane dodávateľa elektriny pre nedobytnosť jeho pohľadávok.

Platenie určitých peňažných čiastok ako náhrady škody, ktorej výška nie je presne zistiteľná, sa týka hlavne neoprávneného odberu elektriny, kedy skutočný odber nemeranej elektriny sa nedá vôbec zistiť a výšku odberu je nutné určiť len podľa predpokladaných množstiev skutočnej potreby ustanovených smernicami. Pre zjednodušenie výpočtu a vymáhania drobných škôd na zariadeniach energetických podnikov, napr. za porušenie plomb na meradlách a pod., môžu podmienky pre dodávku a odber elektriny ustanoviť tiež pevné sadzby náhrad."

5. Na základe preskúmania celého spisového materiálu týkajúceho sa sporu medzi Stredoslovenskými energetickými závodmi ako navrhovateľom a [REDAKOVANÉ] ako odporcom sp. zn. 9 C 169/1996 vedeného na Okresnom súde v Rimavskej Sobote ministerstvo hospodárstva vyslovilo názor, že „tvrdenie odporcu o nezákonnosti rozhodnutia súdu, resp. nesúlady vyhlášky 140/1978 Zb. s Ústavou SR je len účelovou, právne ničím nepodloženou obranou, majúcou za cieľ zbytočné predlžovanie súdneho konania a vyhnutie sa zodpovednosti za škodu, ktorú odporca spôsobil navrhovateľovi opakovanými neoprávnenými odbermi elektriny. Z tohoto spisového materiálu, najmä z dokazovania vykonaného súdom a odôvodnenia rozhodnutia Okresného súdu v Rimavskej Sobote v tejto veci, je totiž zrejmé, že súd spoľahlivo zistil a preukázal skutkový stav veci a teda, že je pravda, že odporca opakovane uskutočnil neoprávnené odbery elektriny a že Okresný súd v Rimavskej Sobote na základe takto preukázaných skutočností rozhodoval objektívne a v súlade so zákonom. Vyhovieť návrhu odporcu na vyslovenie nesúlady § 10, 11 a 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. by v praxi znamenalo, že podmienky dodávky elektriny nerešpektujúci odberatelia elektriny by za neoprávnené odbery elektriny nemuseli

dodávateľovi elektriny zaplatiť a neniesli by žiadnu zodpovednosť za takto nimi spôsobené škody dodávateľovi elektriny, znamenalo by to legalizáciu neoprávnených odberov a nemožnosť zo strany energetických podnikov zabezpečiť spoľahlivú, bezpečnú a kvalitnú dodávku elektriny tým ostatným odberateľom elektriny, ktorí si svoje povinnosti vo vzťahu k dodávateľovi riadne plnia.

6. Na základe tohoto nášho stanoviska navrhujeme, aby Ústavný súd SR rozhodol o predmetnom návrhu Okresného súdu v Rimavskej Sobote tak, že jeho návrhu o preskúmaní súladu právnych predpisov sa nevyhovuje v celom rozsahu.“

Podľa § 38 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z., ak návrh podal súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou, sú vedľajšími účastníkmi konania účastníci konania pred súdom, ktorý návrh podal. V danom prípade sú nimi Stredoslovenské energetické závody, š. p. Žilina a [REDACTED].

Vedľajší účastník konania pred ústavným súdom Stredoslovenské energetické závody, š. p. Žilina, ako navrhovateľ v konaní pred okresným súdom vedenom pod č. k. 9 C 169/96-63 sa vyjadril k návrhu okresného súdu prípisom č. 1.8/120/265/97/Ce z 20. apríla 1998. Vo vyjadrení doslovne uviedol:

„V konaní 9 C 169/96-63 namietal právny zástupca žalovaného nesúlad ustanovení §ov 10,11,12 vyhl.140/78 Zb. s Ústavou SR, resp. Listinou základných práv a slobôd. O uvedené ustanovenia oprel žalobca svoju žalobu o úhradu pokuty za neoprávnený odber žalovaného.

Námietky právny zástupca žalovaného odôvodnil tým, že povinnosti možno ukladať len na základe zákona a v jeho medziach, pri zachovaní základných práv a slobôd, inak sú neplatné. V predmetnom konaní sú povinnosti žalovaného určené vyhláškou a v jej medziach, t. j. mali by dňom 31. 12. 1991 stratiť účinnosť.

Žalobca uvádza, že svoj nárok oprel o platnú právnu úpravu. Pokiaľ by súd vzal do úvahy striktné, že povinnosti môže uložiť len zákon, všetky podzákonné právne normy, nakoľko aj tieto všetky upravujú práva a povinnosti účastníkov vzťahov, by mali byť neplatné, čo vzhľadom na absolútnu väčšinu týchto podzákonných noriem žalobca považuje za nesprávny výklad príslušného ustanovenia Listiny základných práv a slobôd. Žalobca pod pojmom zákon v tomto zmysle rozumie platné právne normy.

Žalobca teda považuje svoj nárok za právne opodstatnený. Nevidí skutočnosť neoprávneného odberu elektrickej energie na ujmu iného subjektu a jeho sankcionovanie v rozpore s ľudskými právami a slobodami.“.

Ďalší vedľajší účastník konania pred ústavným súdom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpený JUDr. Ing. Deziderom Jančíkom, komerčným právnikom v Košiciach, ako odporca v konaní pred okresným súdom vedenom pod č. k. 9 C 169/96-63, podaním zo 4. apríla 1998 podal vyjadrenie k návrhu okresného súdu. Okrem iného v ňom uviedol:

„Vedľajší účastník je toho názoru, že vždy ak súd chce použiť právny predpis na konkrétny prípad, musí sa zaoberať jeho účinnosťou a platnosťou. Vedľajší účastník sa nazdáva, že táto povinnosť je v tomto konkrétnom prípade aktuálnejšia tým, že právne predpisy, ktoré navrhovateľ použil, boli vydané pred vznikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Ak by v tomto zmysle navrhovateľ zisťoval účinnosť a platnosť právnych predpisov, ktoré použil, musel by skúmať § 6 ods. 1 zákona číslo 23/1991 Zb., v spojení s článkom 13 ods. 1 a článkom 152 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa § 6 ods. 1 zákona číslo 23/1991 Zb. uplynutím dňa 31. decembra 1991, stratili účinnosť ustanovenia tých právnych predpisov (vydaných do roku 1991), ktoré nie sú v súlade s Listinou základných práv a slobôd. Podľa článku 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd povinnosti možno ukladať iba na základe zákona a v jeho medziach a len pri zachovaní základných práv a slobôd. Pretože podľa § 10, 11, 12 vyhlášky číslo 140/1978 Zb. možno uložiť povinnosti na základe vyhlášky, teda na základe právneho predpisu nižšej právnej sily ako je zákon, tieto ustanovenia vyhlášky, podľa názoru vedľajšieho účastníka, nie sú v súlade s článkom 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, a preto v zmysle § 6 ods. 1 zákona číslo 23/1991 Zb. dňom 31. decembra 1991 stratili účinnosť. Podľa článku 152

ods.1 Ústavy Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy zostávajú v Slovenskej republike v platnosti, ak neodporujú Ústave Slovenskej republiky. Pretože ustanovenia § 10 až 12 vyhlášky číslo 140/1978 Zb. odporujú článku 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky z rovnakých dôvodov, ako vo vzťahu k článku 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, dňom 1. septembra 1992 podľa článku 152 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky stratili aj platnosť.

Vedľajší účastník sa nazdáva, že strata účinnosti a platnosti § 10, 11, 12 vyhlášky číslo 140/1978 Zb. a § 18 ods. 2 zákona číslo 79/1957 Zb. nastala objektívne zo zákona, že túto skutočnosť zakladá § 6 ods. 1 ústavného zákona číslo 23/1991 Zb. a článok 152 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky preto, že sporné ustanovenia neboli uvedené do súladu s článkom 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd do 31. decembra 1991 tak, ako to predpokladá § 6 ods. 1 zákona číslo 23/1991 Zb. a neboli zrušené alebo zmenené na účely článku 152 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky tak, ako to umožňuje článok 152 ods. 1 druhá veta Ústavy Slovenskej republiky. Vedľajší účastník sa ďalej nazdáva, že aj navrhovateľ bol v rámci aplikačného procesu príslušný identifikovať stratu účinnosti a platnosti sporných právnych noriem podobne ako to umožňuje článok 152 ods. 1 druhá veta Ústavy Slovenskej republiky aj ďalším príslušným štátnym orgánom, keďže ide o právne predpisy vydané pred vznikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, v porovnaní s právnymi predpismi vydanými v Českej a Slovenskej Federatívnej Republike, neplatnosť ktorých je podľa článku 152 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky založená výlučne rozhodnutím Ústavného súdu Slovenskej republiky. Z týchto dôvodov vedľajší účastník v odvolacom konaní vyčítal navrhovateľovi, že použil neúčinné a neplatné právne normy na ním súdený prípad.

Ďalej vedľajší účastník je toho názoru, že ako na účely svojej rozhodovacej činnosti, tak aj na účely konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky, navrhovateľ mal urobiť výklad § 10, 11, 12 vyhlášky číslo 140/1978 Zb. a § 18 ods. 2 zákona číslo 79/1957 Zb. z hľadiska možnosti uložiť povinnosti podľa týchto ustanovení vo vzťahu k článku 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Pri výklade týchto právnych noriem a vytváraní si právnych poznatkov, navrhovateľ mal vychádzať z pojmu povinnosť, ktorý obsahuje znak

obsahu právneho vzťahu, v rámci ktorého znamená nevyhnutnosť niečo dať alebo vykonať, niečo strpieť alebo niečoho sa zdržať. Overovaním textu týchto právnych noriem možno zistiť, že na základe § 10 sa ukladá povinnosť zdržať sa činnosti, ktorou by sa naplnila skutková podstata tohto ustanovenia, na základe § 11 možno uložiť povinnosť niečo dať, teda zaplatiť škodu a na základe § 12 možno uložiť povinnosť strpieť obmedzenie, prerušenie a zastavenie dodávky elektrickej energie. Podľa názoru vedľajšieho účastníka je teda nepochybné, že na základe § 10,11,12 vyhlášky 140/1978 Zb. možno ukladať povinnosti.

Pretože Ústava Slovenskej republiky ako najzákladnejší zákon tohto štátu a prameň práva v článku 13 ods. 1 ustanovuje, že povinnosti možno ukladať len na základe zákona a v jeho medziach a ustanovenia § 10, 11, 12 vyhlášky číslo 140/1978 Zb., podľa ktorých možno ukladať povinnosti, sú ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu nižšej právnej sily ako zákon, podľa názoru vedľajšieho účastníka nie sú tieto ustanovenia v súlade s článkom 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Vedľajší účastník sa tiež nazdáva, že navrhovateľ mal podobne postupovať aj pri ustanovení § 18 ods. 2 zákona číslo 79/1957 Zb. a bol by dospel k rovnakému záveru, keďže toto ustanovenie splnomocňuje vydať všeobecne záväzný predpis nižšej právnej sily ako zákon, na základe ktorého možno ukladať povinnosti, čo nie je v súlade s článkom 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Z dôvodov uvedených v jednotlivých bodoch tohto vyjadrenia, vedľajší účastník sa domáha, aby Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom rozhodol:

a) ustanovenie § 18 ods. 2 písm. a), b), c) zákona Národného zhromaždenia Československej republiky číslo 79/1957 Zb. o výrobe, rozvoje a spotrebe elektriny (elektrizačný zákon) nie je v súlade s článkom 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky; nesúlad citovaného ustanovenia s článkom 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkom 132 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky má za následok neúčinnosť citovaného ustanovenia ako celku,

b) ustanovenie § 10, 11, 12 vyhlášky Federálneho ministerstva palív a energetiky číslo 140/1978 Zb. o dodávke elektriny obyvateľstvu, nie je v súlade s článkom 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky; nesúlad citovaných ustanovení s článkom 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkom 132 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky má za následok neúčinnosť citovaného ustanovenia ako celku.“

S vyjadrením predložil aj plnomocenstvo zo 4. apríla 1998 pre JUDr. Ing. Dezidera Jančíka, komerčného právnika, na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom.

Pretože ministerstvo hospodárstva, ako účastník konania pred ústavným súdom, nesúhlasilo s upustením od ústneho pojednávania (list z 1. júna 1998), toto sa uskutočnilo na verejnom zasadnutí pléna ústavného súdu 19. júna 1998. Zástupca navrhovateľa sa na ústnom pojednávaní nezúčastnil, čo oznámil listom z 9. júna 1998. V ňom uviedol, že sa ospravedlňuje zo svojej neúčasti na ústnom pojednávaní, a súčasne navrhol vec prerokovať bez jeho prítomnosti, pričom trvá na písomne podanom návrhu.

Prítomný zástupca odporcu, t. j. ministerstva hospodárstva, ako aj zástupcovia vedľajších účastníkov konania na ústnom pojednávaní vyhlásili, že trvajú na stanoviskách, ktoré v danej veci už predtým vyjadrili v písomných odpovediach na výzvy ústavného súdu.

II.

Podstatou návrhu bolo tvrdenie, že ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd (ďalej len „Listina základných práv a slobôd“) a Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v citovaných článkoch ustanovujú, že povinnosti možno ukladať len na základe zákona a v jeho medziach. S ohľadom na skutočnosť, že ustanovenia § 10, § 11 a § 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. upravujú určité povinnosti odberateľov elektriny, dostali sa tým, podľa názoru navrhovateľa, do nesúladu s citovanými ustanoveniami Listiny základných práv a slobôd a ústavy.

Uplatňovanie právomoci ministerstiev a iných orgánov štátnej správy je v právnom štáte limitované predovšetkým čl. 2 ods. 3 ústavy, podľa ktorého „každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá“. Z tohto ustanovenia vyplýva pre sféru normotvornej právomoci uvedených orgánov štátnej správy jednoznačný právny záver, že v prípadoch, kedy vykonávajú túto činnosť prostredníctvom vlastnej normotvorby, môžu upraviť právne vzťahy, obsahom ktorých sú povinnosti občanov, iba na základe zákona a v jeho medziach (čl. 123 ústavy). Tieto ústavné podmienky sú dôsledkom viazanosti orgánov štátnej správy zákonom, konkrétne jeho splnomocňovacím ustanovením na vydanie všeobecne záväzného právneho predpisu. To súčasne znamená vylúčenie možnosti, aby v rozsahu svojej normotvornej právomoci menili obsah právnych vzťahov, teda upravovali také práva a im zodpovedajúce povinnosti, ktoré „splnomocňujúci“ zákon neustanovuje, a už vôbec nie, aby v nimi vydaných všeobecne záväzných právnych predpisoch (vykonávacie právne predpisy) boli upravené nové právne vzťahy s novými prvkami (subjektom, predmetom, obsahom), t. j. vzťahy praeter legem (právne vzťahy mimo rámca vykonávanej zákonnej právnej úpravy).

Ústavný súd v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy a tretej časti druhej hlavy prvého oddielu zákona č. 38/1993 Z. z. skúma a posudzuje obsah príslušného právneho predpisu (jeho konkrétneho ustanovenia) z hľadiska jeho súladu s právnymi predpismi vyššej právnej sily. V danom prípade nevyhnutnou podmienkou pre posúdenie súladu namietaných ustanovení vyhlášky č. 140/1978 Zb. s Listinou základných práv a slobôd a s ústavou bolo potrebné skúmať, či tento vykonávací právny predpis bol príslušným ministerstvom vydaný ústavne predpísaným spôsobom, t. j. podľa čl. 123 ústavy, podľa ktorého ministerstvá a iné orgány štátnej správy môžu na základe zákonov a v ich medziach vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ak sú na to splnomocnené zákonom. Tieto všeobecne záväzné právne predpisy sa vyhlasujú spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Okrem toho ministerstvá a iné orgány štátnej správy pri vydávaní všeobecne záväzných právnych predpisov vychádzajú z prezumpcie ústavnosti zákona, v danom prípade z ústavnosti splnomocňovacieho ustanovenia § 18 a § 39 ods. 2 zákona č. 79/1957

Zb. o výrobe, rozvode a spotrebe elektriny (elektrizačný zákon), podľa ktorého bola vyhláška č. 140/1978 Zb. vydaná.

Normotvorná právomoc orgánov upravených v čl. 123 ústavy (medzi ne nepochybne patrí aj ministerstvo hospodárstva) vylučuje, aby tieto orgány mohli upraviť iné (nové) povinnosti, než tie, ktoré už upravil zákon splnomocňujúci tieto orgány na vydanie všeobecne záväzného právneho predpisu. Tým však nie je vylúčené, aby tieto predpisy neupravovali také práva a povinnosti, ktoré napomáhajú realizácii (vykonaniu, uskutočneniu) tých, ktoré upravuje splnomocňovací zákon.

Ústavný súd pri tomto konštatovaní vychádzal z čl. 13 ods. 1 ústavy, ako aj z obsahovo identického čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, výkladom ktorých možno dospieť k právnemu názoru, že vykonávacie právne predpisy nesmú regulovať konkrétny právny vzťah nad rámec zákona. To ďalej znamená, že vykonávacím právnym predpisom nemožno subjektom právnych vzťahov ukladať také právne povinnosti, ktoré nemajú oporu v zákone a že pri ich prípadnom uložení v takomto právnom predpise sa musia zachovať základné práva a slobody.

Ústavný súd v tomto smere už predtým uviedol: „Z citovaných ustanovení ústavy jednoznačne vyplýva, že zákon nemôže splnomocniť orgán výkonnej moci na vydanie predpisu nižšej právnej sily, ktorý by určoval medze základných práv a slobôd. Ústava zveruje právo určiť medze základných práv a slobôd (z dôvodu zachovania povahy ústavnosti týchto práv a slobôd) len zákonodarnému zboru. Ústavný súd konštatuje, že splnomocnenie v zákone na vydanie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorým by boli upravené ďalšie podmienky dotýkajúce sa medzí ústavou zaručených práv, ústava nedovoľuje. Preto všeobecne záväzný právny predpis vydaný na základe takéhoto splnomocňovacieho ustanovenia zákona by nebol vydaný v súlade s ústavou. Právomoc štátnych orgánov vydávať všeobecne záväzné právne predpisy nižšej právnej sily ako je zákon vymedzuje priamo ústava, keď umožňuje ich vydanie len na vykonanie ustanovení zákona a v jeho medziach, ale nie na vykonanie ustanovení ústavy.“ (PL. ÚS 8/94 zo 6. októbra 1994).

Ústavný súd v tomto smere ďalej konštatoval, že: „Pôsobnosť orgánov výkonnej moci pri tvorbe práva je v porovnaní s národnou radou užšia. Výkonná moc sa môže uplatniť normatívnou činnosťou podľa čl. 120 ústavy alebo podľa čl. 123 ústavy Vláda ani ministerstvá a iné orgány štátnej správy nemôžu vydať všeobecne záväzný právny predpis upravujúci spoločenské vzťahy, ktoré neboli upravené zákonom. Všeobecne záväzným právnym predpisom orgánu výkonnej moci nemožno upraviť spoločenský vzťah vo väčšom rozsahu, než ustanovuje zákon, ani spôsobom odporujúcim zákonu. Ministerstvá a iné orgány štátnej správy môžu normotvornú pôsobnosť podľa čl. 123 ústavy uplatniť len vtedy, ak boli zákonom výslovne splnomocnené vydať všeobecne záväzný právny predpis na vykonanie zákona.“ (PL. ÚS 7/96 zo 4. júla 1996).

Vyhlášku č. 140/1978 Zb., príp. jej napadnuté ustanovenia, ústavný súd posudzoval s ohľadom na uvedené ústavné podmienky pre vydanie všeobecne záväzných právnych predpisov. Pritom zistil, že jej vydanie ako právneho predpisu určeného na vykonanie citovaného zákona upravoval § 39 ods. 2 zákona č. 79/1957 Zb., ktorý splnomocnil príslušné ministerstvo na vydanie podrobnejších predpisov na vykonanie tohto zákona (po dohode so zúčastnenými ústrednými úradmi a orgánmi). Ďalším splnomocňovacím ustanovením tohto zákona v danom prípade bol § 18, upravujúci podmienky pre dodávku a odber elektriny. Podľa neho podmienky pre dodávku a odber elektriny malo ustanoviť príslušné ministerstvo po dohode s inými ústrednými úradmi a orgánmi, pričom tieto podmienky mohli ustanoviť najmä:

- a) povinnosť odberateľa zložiť primeranú zálohu za odber elektriny a užívané meracie zariadenia,
- b) povinnosť zaplatiť určitú peňažnú čiastku ako náhradu škody, výšku ktorej nie je možné presne zistiť, alebo ako náhradu za spôsobené drobné škody na zariadeniach energetických podnikov,
- c) prípady, v ktorých môže dodávateľ prerušiť alebo zastaviť dodávku elektriny.

Namietané ustanovenia vyhlášky č. 140/1978 Zb. na základe zákonného splnomocnenia, t. j. § 18 zákona č. 79/1957 Zb. konkrétne upravili v § 10 pojem

neoprávnený odber elektriny, v § 11 ustanovili povinnosť odberateľa zaplatiť dodávateľovi náhradu škody v prípade zisteného neoprávneného odberu elektriny a v § 12 boli ustanovené oprávnenia dodávateľa elektriny obmedziť, prerušiť a zastaviť jej dodávku.

Posúdením znenia citovaných ustanovení vyhlášky č. 140/1978 Zb. ústavný súd dospel k názoru, že príslušné ministerstvo, ktoré bolo zákonom splnomocnené na vydanie vykonávacieho právneho predpisu, určeného okrem iného aj na reguláciu právnych vzťahov súvisiacich s neoprávneným odberom elektriny, nevydalo tento predpis nad rámec zákonom ustanovených medzí. Citovaná vyhláška (a tým samozrejme aj napadnuté ustanovenia § 10, § 11 a § 12) bola prijatá a vydaná v medziach upravených aj súčasnou ústavou a ňou upraveným spôsobom.

Kritériom ústavnosti namietaných ustanovení vyhlášky č. 140/1978 Zb., a to aj s ohľadom na petit návrhu, je podľa právneho názoru ústavného súdu posúdenie skutočnosti, či boli vydané v medziach zákonného splnomocnenia a či nie sú v rozpore s účelom a podstatou zákona č. 79/1957 Zb. Inak povedané, či na ich základe neboli konkrétnym subjektom (adresátom) uložené nové právne povinnosti, ktoré by nemali oporu v zákone. Keďže ustanovenia § 10, § 11 a § 12 citovanej vyhlášky neukladajú odberateľom elektriny ďalšie nové povinnosti, než aké je možné upraviť na základe splnomocňovacieho ustanovenia, t. j. podľa § 18 zákona č. 79/1957 Zb., čiže iba podrobnejšie a konkrétnejšie povinnosti odberateľov elektriny na realizáciu - citovaným zákonom už upravených povinností - nedošlo právnou úpravou týchto ustanovení k nesúladu s Listinou základných práv a slobôd ani ústavou. Taký nesúlad v danom prípade ústavný súd nezistil, a preto nevyhovел návrhu Okresného súdu v Rimavskej Sobotе.

Okrem už uvedených dôvodov, ktoré ústavný súd pri rozhodovaní vzal do úvahy, poukazuje aj na skutočnosť, že navrhovateľ v petite návrhu nenamietal nesúlad ustanovenia § 18 zákona č. 79/1957 Zb. s čl. 13 ods. 1 ústavy a s čl. 4 ods. 1 Listiny, ani nesúlad ustanovení § 10, § 11 a § 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. s ustanovením § 18 citovaného zákona. Preto logicky nemôže existovať ani nesúlad ustanovení § 10, § 11 a § 12 vyhlášky č. 140/1978 Zb. s ústavou a Listinou, keďže tieto ustanovenia sú v súlade s § 18 a § 39

zákona č. 79/1957 Zb., ktoré sú zasa v súlade s čl. 13 ods. 1 ústavy a čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd.

Zhrnutím predchádzajúcich úvah a právnych názorov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. júna 1998